

راهکارهای توسعه گردشگری در ناحیه اشکورات گیلان با استفاده از مدل تحلیلی SWOT

نصراله مولائی هاشجین^۱ عیسی پوررمضان^{۱*}

۱- استاد جغرافیا- مطالعات و برنامه ریزی روستایی و عشایری دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، گروه جغرافیا، رشت،

ایران

۲- استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، گروه جغرافیا، رشت، ایران

چکیده

امروزه به دلیل اثرات چشمگیری که فعالیت‌های گردشگری در اقتصاد مناطق پذیرنده گردشگران برجای می‌گذارد، توجه فراوانی به این زمینه از فعالیت معطوف می‌شود. این مقاله راهکارهای توسعه گردشگری در ناحیه اشکورات شهرستان رودسر با توجه به قابلیت‌ها و محدودیت‌های بخش گردشگری این ناحیه و تعیین و ارائه راهبردها راهکارهای مناسب به منظور توسعه گردشگری را مورد بررسی قرار داده است. از این رو مقاله حاضر از نظر هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی- تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایشی بدست آمده است. جهت ارائه راهبردها و راهکارهای مناسب از طریق تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها، از مدل تحلیلی SWOT استفاده شده است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که هر چند ناحیه اشکورات از قابلیت‌ها و در نتیجه نقاط قوت زیادی در زمینه گردشگری و با توجه به فرصت‌های پیش روی آن جهت توسعه این فعالیت برخوردار است، ولی ضعف‌ها و تهدیدهای نیز در این زمینه مشاهده وجود دارد که با توجه به کوهستانی بودن ناحیه اشکورات و آستانه آسیب پذیری آن به ویژه از نظر امکانات و تأسیسات گردشگری و مسائل زیست محیطی، تدوین و ارائه سیاست‌های مناسب با ویژگی‌های جغرافیایی ناحیه مورد مطالعه در راستای رفع موانع و محدودیت‌ها و بهره‌برداری بهینه از مزیت‌های نسبی آن، احساس می‌شود.

واژه‌های کلیدی: گردشگری، توسعه گردشگری، مدل تحلیلی SWOT، ناحیه اشکورات

---

* مسئول مکاتبات: Pourramzan@iaurasht.ac.ir

۱. مقدمه

در حال حاضر گردشگری یکی از منابع مهم تولید درآمد، اشتغال و ایجاد زیرساخت‌ها برای نیل به توسعه پایدار محسوب می‌شود (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۹، ۱۹۰). این فعالیت بعنوان یکی از فعالیت‌های بزرگ دنیا شناخته شده که به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر اقتصاد، فرهنگ و بخش‌های اجتماعی زندگی بشر تأثیر دارد (خاکی و میرعنایت، ۱۳۸۶: ۳۸۷). گردشگری و به ویژه گردشگری داخلی جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها دارد و نقش فعال و مؤثری در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای رو به توسعه بازی می‌کند (شارپلی: ۱، ۱۳۸۰). تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جهان طی سده‌های اخیر به ویژه در زمینه افزایش جمعیت، گسترش شهرنشینی، توسعه راه‌های ارتباطی و وسایل حمل و نقل، افزایش اوقات فراغت و بهبود رفاه اجتماعی منجر به توسعه گردشگری شده است (رضوانی، ۱۳۸۲: ۵۹).

رشد و گسترش گردشگری به شیوه متداول امروزی از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم می‌باشد و نواحی روستایی و کوهستانی از مهمترین عرصه‌هایی هستند که در زمینه گردشگری و فعالیت‌های وابسته به آن مورد توجه قرار گرفته و با تحولات مستمر به خصوص در زمینه کاربری اراضی و پیامدهای حاصل از آن مواجه شده‌اند (مهدوی حاجیلویی و دیگران، ۱۳۸۷: ۲۰-۱۹). پیچیدگی و تراکم موجود در زندگی‌های شهری، عده زیادی از مردم را متوجه طبیعت می‌کند و در این میان، مناطقی که دارای توان‌های طبیعی با ارزشتری باشند، بیشتر مورد توجه گردشگران قرار می‌گیرد. به این ترتیب جریان‌ات گردشگری به منظور بهره‌برداری از آرامش و زیبایی طبیعت بدان سمت شکل می‌گیرد (علیزاده، ۱۳۸۲: ۵۵).

ناحیه اشکورات شهرستان رودسر، با ۱۶۴ روستا (معاونت برنامه‌ریزی استانداری گیلان، ۱۳۸۸: ۲۵) و دارا بودن جاذبه‌های متعدد و متنوع طبیعی و انسانی، همواره مورد توجه گردشگران بوده است. با توجه به علاقه و استقبال بسیار زیاد گردشگران از جاذبه‌های ناحیه اشکورات، به دلیل نداشتن الگو و برنامه مناسب در زمینه گردشگری، این ناحیه باموانع و چالش‌هایی در گردشگری مواجه است. عدم برخورداری از راه ارتباطی مناسب، نبود امکانات و زیرساخت‌های گردشگری، فقدان برنامه مناسب در استفاده از جاذبه‌های ناحیه، عدم توجه مسئولین به اهمیت و نقش گردشگری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ناحیه، عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری باعث شده تا گردشگری در ناحیه اشکورات از وضعیت مطلوبی برخوردار نباشد.

ناحیه اشکورات با برخورداری از توان‌ها و قابلیت‌های فراوان در انواع زمینه‌های گردشگری از قبیل: طبیعت گردی، گردشگری روستایی، گردشگری فرهنگی و تاریخی، گردشگری ورزشی، گردشگری شکار

و...، هنوز جایگاه واقعی خود را در بخش گردشگری نیافته است. ضرورت پرداختن به این مسئله زمانی بیشتر می‌شود که شاخص‌هایی نظیر؛ دسترسی نامناسب، نبود امکانات لازم و عدم آگاهی گردشگران از قابلیت‌های بالای این ناحیه باعث شده تا حرکت عمده گردشگران در نواحی جلگه‌ای تا کوهپایه‌ای شهرستان رودسر بوده و بخش کوهستانی شهرستان یعنی ناحیه اشکورات از اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حضور گردشگران و به عبارتی توسعه پایدار محروم مانده و تنها برخی از نقاط واقع در دهستان اشکور سفلی از مزایا و امکانات گردشگری بهره‌مند گردند.

با توجه به ضرورت و اهمیت توسعه گردشگری در نواحی مرتفع و کوهستانی و نقشی که این فعالیت در پیشرفت و تکامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این مناطق خواهد داشت، این مقاله ضمن بیان اهمیت و نقش گردشگری در توسعه نواحی، ویژگی‌های جغرافیایی و جمعیتی ناحیه اشکورات را مورد بررسی قرار داده و با توجه به موانع و مشکلات موجود در توسعه گردشگری این ناحیه، با استفاده از مدل تحلیلی SWOT و از طریق تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای بخش گردشگری ناحیه اشکورات، درصدد شناسایی و تعیین استراتژی‌های ممکن و ارائه راهکارهای مناسب جهت توسعه گردشگری در این ناحیه است.

۲. مبانی نظری تحقیق

لغت گردشگری^۱ از کلمه تور^۲ به معنای گشتن اخذ شده که ریشه در لغت لاتین تورنز^۳ به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین مبدأ و مقصد و چرخش دارد که در فرهنگ لغت لانگمن به معنای مسافرت و تفریح برای سرگرمی معنا شده است. از نظر سازمان جهانی گردشگری (WTO^۴)، گردشگری فعالیت‌های افرادی است که برای استراحت، کار و دلایل دیگر به خارج از محیط سکونت معمول خویش سفر کنند (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۸: ۱۹-۱۲). به عبارت دیگر گردشگری فعالیتی است که از دیر زمان با اشکال خاص خود در جوامع انسانی وجود داشته و به تدریج با تحولات تاریخی، مراحل تکامل خود را تا عصر حاضر طی نموده است. این پدیده عموماً بر پایه سفر و جا به جایی بنا شده که خود زاده نیازهای گوناگون روانی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی انسان است (کارگر، ۱۳۸۶: ۴۴). گردشگری علاوه بر

1. Tourism

2. Tour

3. Turnz

4. word Tourism Organization

اشتغال زایی، درآمد زایی و ارتقاء سطح فرهنگی به منزله پلی قلمداد می‌گردد که انسان‌ها را با ویژگی‌های متنوع خود و موجبات استحکام پیوندهای اجتماعی و فرهنگی افراد و جوامع را نیز فراهم می‌آورد (مولائی هاشجین و همکار، ۱۳۸۴: ۱۱۳).

برنامه‌ریزی کارآمد برای گردشگری تنها به عنوان روشی برای کاهش اثرات منفی آن نیست بلکه در عین حال، برای افزایش مزایای حاصل از آن نیز می‌باشد. در سال‌های اخیر، تغییراتی در الگوهای برنامه‌ریزی سنتی گردشگری صورت گرفته است به گونه‌ای که به دنبال ایجاد تعادلی است که در آن حمایت از گسترش و توسعه گردشگری در راستای اشکال پایدار گردشگری است.

اغلب برنامه‌ریزان گردشگری بر این باورند که پایداری در توسعه گردشگری زمانی بهتر محقق می‌شود که ساکنان محلی را در تصمیم‌گیری‌ها و منافع حاصل از گردشگری دخالت داد و مابین افراد ذینفع مختلف در این زمینه، اقدام به نوعی تشریک مساعی نمود به عبارت دیگر جلب مشارکت آنان می‌تواند به توسعه گردشگری و موفقیت برنامه‌ها در این زمینه بسیار کمک نماید.

در اغلب ارزیابی‌ها و نیز ارزشیابی‌های به عمل آمده از توسعه گردشگری، تأثیرات اقتصادی مهمتر از سایر ملاحظات است و اغلب تمایل دارند که در مورد منافع مورد انتظار بیش از هزینه‌ها تأکید کنند، توسعه اقتصادی مناطق و نواحی توریستی، حضور و مداخله دولت در ایجاد زیرساخت‌ها و محرک‌های توسعه نواحی و مناطق گردشگری، حجم و تراکم مخارج توریسم، ماهیت تسهیلات گردشگری و جذابیت آنها، اشتغال در مشاغل مختلف توریسم، افزایش درآمد، حفاظت از محیط زیست، ظرفیت پذیری و استفاده چند جانبه، گسترش فعالیت‌های گردشگری و نیز پویایی جمعیت، بازساخت مداوم، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی در قالب ارتباط فرهنگی و آداب و رسوم غیرمادی، مذهب، سلامتی، زبان و گویش، رفتار اخلاقی و تغییرات اجتماعی از جمله موارد مذکور به شمار می‌روند (افتخاری و همکار، ۱۳۸۵: ۷۴-۵۳).

۳- روش‌شناسی تحقیق

۳-۱- روش‌شناسی و مراحل آن

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و مبنای روش آن توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز این پژوهش از طریق منابع اسنادی - کتابخانه‌ای و مطالعات پیمایشی و میدانی بدست آمده است. به طوری که به منظور تبیین چارچوب مفهومی موضوع از روش اسنادی و سپس به منظور تکمیل مطالعات اسنادی، از روش میدانی بهره برده شده است. در روش میدانی که بخش عمده اطلاعات تحقیق از آن بدست

آمده، به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز اقدام به بازدید، مشاهده و تهیه عکس از قابلیت‌های گردشگری ناحیه و تهیه مصاحبه از مدیران محلی، گردشگران، مسئولین ناحیه و کارشناسان امر گردشگری شده است. در نهایت پس از جمع‌بندی اطلاعات حاصل از منابع مختلف و تجزیه و تحلیل آنها با استفاده از مدل تحلیلی SWOT، تمامی راهبردهای ممکن تعیین و در نهایت به ارائه راهکارهای مناسب در راستای توسعه گردشگری ناحیه اشکورات مبادرت شده است.

۳-۲- مدل تحلیلی^۱ SWOT

مدل SWOT یکی از ابزارهای راهبردی تطابق نقاط قوت و ضعف درون سازمانی با فرصت‌ها و تهدیدهای برون سازمانی است. این مدل ابزاری برای بهره‌برداری در مراحل مقدماتی تصمیم‌گیری و به عنوان یک پیش درآمد در امر برنامه‌ریزی راهبردی درنوع کاربردی آن است. در حقیقت این روش ابزاری است که بیشتر برای کنار هم قرار دادن یافته‌های تحلیل فشارهای داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) و فشارهای خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) است (افراخته، ۱۳۸۷: ۱۲۵).

تحلیل SWOT، تحلیلی منظم برای شناسایی عوامل (نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها) و تدوین راهبرد در راستای تطابق مناسب بین آنها است. از دیدگاه این مدل، راهبرد مناسب، قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند. برای این منظور نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در چهار حالت کلی: WT, WO, ST, SO به شرح زیر پیوند داده شده و گزینه‌های راهبردی از بین آنها انتخاب می‌شوند:

- راهبردهای رقابتی / تهاجمی (SO)، که تمرکز آنها بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است.
- راهبردهای تنوع بخشی (ST)، بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است.
- راهبردهای بازنگری (WO)، که ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف گردشگری است.
- راهبردهای تدافعی (WT)، که برای مقابله با ضعف‌های درونی و تهدیدهای بیرونی ارائه می‌شود (رضوانی، ۱۳۸۷: ۲۰۳).

جدول ۱. چهارچوب کلی ماتریس تحلیلی SWOT

تهدیدها ^۲ (T)	فرصت‌ها ^۱ (O)	عوامل بیرونی
راهبرد ST چگونه می‌توان از توانمندی‌ها برای غلبه بر تهدیدها استفاده کرد؟	راهبرد SO چگونه می‌توان از توانمندی‌ها برای بهره‌گیری از فرصت‌های موجود استفاده کرد؟	نقاط قوت ^۳ (S)
راهبرد WT چگونه می‌توان نقاط ضعف را در جهت غلبه بر تهدیدها کاهش داد؟	راهبرد WO برای غلبه بر نقاط ضعف در جهت بهره‌گیری از فرصت‌ها چه فعالیت‌هایی می‌توان انجام داد؟	نقاط ضعف ^۴ (W)

منبع: نسترن و هوشمندفر، ۱۳۸۹: ۶۵

با اینکه روش SWOT عموماً به عنوان روشی کیفی به کار برده می‌شود، اما روش‌هایی برای کمی سازی آن و در نتیجه استناد قویتر به نتایج گرفته شده از این مدل وجود دارد. با استفاده از کمی سازی می‌توان مدل را ساده کرد، اهم عوامل راهبردی را استخراج نمود و سپس به تدوین راهبرد پرداخت. پس از سنجش و تهیه فهرستی از عوامل داخلی (قوت و ضعف) و خارجی (فرصت و تهدید) تأثیر گذار بر سیستم، مراحل زیر جهت کمی سازی انجام می‌شود:

۱. درستون اول مهمترین قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای فراروی سیستم نام برده می‌شوند.
۲. در ستون دوم (وزن)، به هر یک از این عوامل و بر اساس اثر احتمالی آنها بر موقعیت راهبردی فعلی سیستم بر اساس نتایج یافته‌های حاصل از شناخت و تجزیه و تحلیل وضع موجود، وزنی از یک (مهمترین) تا صفر (بی اهمیت‌ترین) داده می‌شود. هر چقدر وزن بیشتر باشد، تأثیر بر موقعیت کنونی و آینده آن سیستم بیشتر خواهد بود (جمع ستون دو بدون توجه به تعداد عوامل، یک است).
۳. در ستون سوم (رتبه)، به هر عامل و بر اساس اهمیت و موقعیت کنونی سیستم به آن عامل خاص امتیازی از چهار (بسیار خوب) تا یک (ضعیف)، بر اساس نتایج یافته‌های حاصل از شناخت و تجزیه و تحلیل وضع موجود تعلق می‌گیرد. این رتبه بندی نشان می‌دهد که سیستم چگونه به هر یک از عوامل پاسخ می‌دهد.

1 - Opportunities
2 - Threats
3 - Strength
4 - Weakness

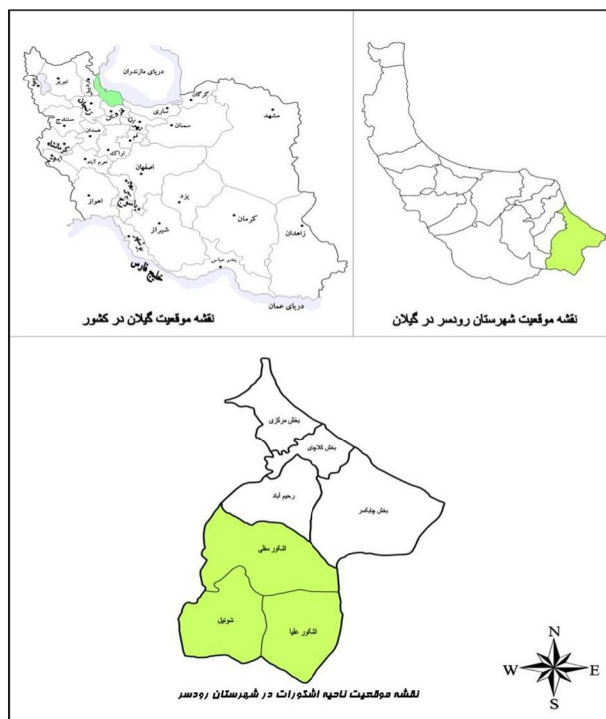
۴. درستون چهارم (امتیاز وزنی)، وزن را در درجه هر عامل ضرب کرده تا به این وسیله امتیاز وزنی آن به دست آید.

۵. درنهایت، امتیاز وزنی تمام عوامل داخلی و خارجی در ستون چهارم را به طور جداگانه با یکدیگر جمع و امتیاز وزنی کل را محاسبه می‌گردد. امتیاز وزنی کل نشان می‌دهد که یک سیستم چگونه به عوامل و نیروهای موجود و بالقوه در محیط بیرونی‌اش پاسخ می‌دهد. همیشه متوسط امتیاز وزنی کل سیستم در یک زمینه، عدد ۲/۵ است. چنانچه بالاتر از آن باشد، اهمیت آن بیشتر و اگر کمتر از آن باشد، از اهمیت و تأثیرگذاری کمتری برخوردار است.

۶. پس از طی این مراحل می‌توان عوامل استراتژیک اصلی را با توجه به امتیازات وزنی تعیین نمود و آنها را به جدول نهایی SWOT به منظور تدوین استراتژی انتقال داد (هریسون و جان، ۱۳۸۶: ۷۵-۷۴).

۳-۳- معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در این پژوهش ناحیه اشکورات است. این ناحیه بر اساس آخرین تقسیمات کشوری (۱۳۸۹) در جنوب بخش رحیم آباد و در شهرستان رودسر واقع شده است (شکل ۱). ناحیه اشکورات از شمال به دهستان رحیم‌آباد، از جنوب به شهرستان رودبار، از شرق به شهرستان رامسر و از غرب به شهرستان‌های املش و لاهیجان محدود می‌شود (کردوانی و پوررمضان، ۱۳۸۲: ۲۸). این ناحیه در مجموع از سه دهستان اشکور سفلی، اشکور علیا و سیارستاق و شوئیل تشکیل شده که دارای ۶۵۰/۹ کیلومتر مربع مساحت (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان ۱۳۸۳: ۲۴) و در مجموع شامل ۱۶۴ آبادی (۱۴۹ آبادی دارای سکنه و ۱۵ آبادی خالی از سکنه) می‌باشد (معاونت برنامه‌ریزی استانداری گیلان، ۱۳۸۸: ۶۲). این ناحیه بر اساس آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۸۵) دارای ۳۱۸۶ خانوار و ۱۰۷۸۶ نفر جمعیت است (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵).

شکل ۱. جایگاه ناحیه اشکورات بر اساس سلسله مراتب تقسیمات کشوری

۵. یافته‌های تحقیق

۱.۵. عوامل داخلی مؤثر بر گردشگری ناحیه اشکورات

هدف این مرحله سنجش محیط داخلی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط قوت و ضعف، یعنی جنبه‌های که در راه دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی و اجرای آن مساعد یا بازدارنده است، می‌باشد (رضایی و رحمانی، ۱۳۸۶: ۵۰). به عبارت دیگر هدف این مرحله تدوین استراتژی‌های ممکن به منظور برنامه‌ریزی توسعه گردشگری، از طریق عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) تأثیرگذار در این زمینه است. بر این اساس زمینه‌های مؤثر داخلی در گردشگری ناحیه اشکورات در قالب نقاط قوت و ضعف تنظیم گردیده که شامل: زمینه‌های محیطی - اکولوژیک، اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، کالبدی و نهادی - ساختاری است (جدول ۲).

جدول ۲. عوامل داخلی مؤثر بر گردشگری ناحیه اشکورات

عوامل داخلی زمینه‌ها	نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
محیطی - اکولوژیکی	<ul style="list-style-type: none"> - وجود مناظر و چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد و باغ‌های وسیع و زیبای فندق و گل گاوزبان. - برخورداری از اقلیم مناسب (بیلاقی) و متنوع. - وجود ارتفاعات مناسب جهت انجام ورزش‌های کوهنوردی، راهپیمایی و ... - داشتن محیطی آرام جهت استراحت، تفریح و تفرج. - وجود غارها، رودخانه‌ها و چشمه‌های متعدد با جاذبه‌های گوناگون. 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم جمع‌آوری و دفع مناسب زباله و رهاسازی آن در سطح ناحیه. - تخریب و نابودی مناظر طبیعی در سطح ناحیه. - آلودگی منابع آب و خاک به دلیل دفع نادرست مواد زائد.
اقتصادی - اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - مستعد بودن ناحیه به منظور سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری در جهت استفاده از منابع طبیعی و انسانی و معرفی ناحیه به عنوان قطب مهم گردشگری استان. - وجود باغ‌های وسیع فندق، گردو و گل گاوزبان و تولید انواع محصولات کشاورزی. - وجود بازارهای محلی جهت عرضه انواع محصولات - کشاورزی ناحیه به گردشگران. 	<ul style="list-style-type: none"> - نبود برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری‌های محلی در سطح ناحیه. - نبود برنامه و الگوی مناسب برای شناسایی و معرفی جاذبه‌های گردشگری ناحیه. - افزایش قیمت زمین و در نتیجه افزایش بار مالی جهت ایجاد امکانات و تسهیلات گردشگری مقرون به صرفه.
تاریخی - فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> - آداب، رسوم و فرهنگ محلی و سنتی و روحیه مهمان‌نوازی و مهمان‌داری در بین ساکنان ناحیه. - برگزاری جشنواره‌ها (فندق، گل گاوزبان) و ورزش‌های بومی - محلی در منطقه. - ارزش و اعتبار تاریخی، فرهنگی و مذهبی ناحیه اشکورات. 	<ul style="list-style-type: none"> - پایین بودن سطح آگاهی ساکنان منطقه از اثرات گردشگری و در نتیجه سطح پایین مشارکت آنها در این زمینه. - عدم وجود نیروی متخصص و آموزش دیده در زمینه گردشگری در منطقه. - تعارض و تفاوت بین فرهنگ گردشگران و مردم منطقه.
کالبدی	<ul style="list-style-type: none"> - نزدیکی ناحیه اشکورات به نقاط شهری (رحیم‌آباد، رودسر و ...) و دسترسی آسان و سریع به آن. - همجواری و ارتباط ناحیه اشکورات با استان‌های مازندران و قزوین. - وجود برخی از زیرساخت‌های اولیه برای توسعه گردشگری (تلفن، برق) و ... 	<ul style="list-style-type: none"> - ضعف شبکه ارتباطی مناسب جهت دسترسی به ناحیه. - عدم وجود امکانات و تسهیلات اقامتی، پذیرایی، بهداشتی و خدماتی در سطح ناحیه. - بن بست بودن ناحیه و عدم ارتباط آن با نواحی مجاور.
نهادی - ساختاری	<ul style="list-style-type: none"> - اعتقاد مسئولین به اشتغال‌زایی از طریق توسعه گردشگری به عنوان یکی از مهمترین سازو کارهای مناسب در جهت توسعه پایدار ناحیه. - تلاش سازمان‌ها و نیروهای امنیتی جهت برقراری نظم و امنیت برای گردشگران 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم تلاش مسئولین در معرفی جاذبه‌های گردشگری ناحیه. - عدم تبلیغات لازم در زمینه توسعه گردشگری ناحیه. - فقدان الگو و برنامه‌ریزی مناسب برای توسعه گردشگری ناحیه.

مأخذ: مطالعات نگارندگان، ۱۳۹۰

۲.۵. عوامل مؤثر خارجی بر گردشگری ناحیه اشکورات

هدف این مرحله تعیین آثار محیط خارجی در ناحیه اشکورات به منظور شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهایی است که ناحیه در ارتباط با توسعه گردشگری با مواجهه است. بر این اساس باید گفت که فرصت‌ها، مجموعه امکانات و قابلیت‌هایی است که خارج از محیط ناحیه بر عملکرد گردشگری ناحیه به طور مستقیم و غیر مستقیم تأثیر گذار می‌باشند. تهدیدها نیز مجموعه عوامل خارج از ناحیه‌اند که در عدم کارایی گردشگری این ناحیه اثرات مستقیم و غیر مستقیم دارد زمینه‌های مؤثر خارجی در گردشگری ناحیه اشکورات در قالب فرصت‌ها و تهدیدها تنظیم گردیده که شامل: زمینه‌های محیطی- اکولوژیک، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و نهادی - ساختاری است (جدول ۳).

جدول ۳. عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری ناحیه اشکورات

عوامل خارجی	فرصت‌ها (O)	تهدیدها (T)
محیطی - اکولوژیک	<ul style="list-style-type: none"> - تأکید بر توسعه گردشگری پایدار در راستای حفظ محیط زیست. - افزایش تمایل برای استفاده از طبیعت به منظور تمدد اعصاب. - علاقه به سفر و حضور در دامن طبیعت و فضای روستایی ناحیه. 	<ul style="list-style-type: none"> - تغییر کاربری اراضی کشاورزی (باغ‌های فندق) به کاربری مسکونی. - ایجاد آلودگی‌های زیست محیطی و خطر آلودگی آب رودخانه (پلرود) و چشمه‌ها توسط گردشگران. - از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی و آثار تخریبی آن مانند: فرسایش، افزایش سیل و ...
اقتصادی - اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در گردشگری. - تنوع محصولات کشاورزی ناحیه و نیاز کشور به این محصولات. - علاقه‌مندی به ساخت خانه‌های دوم در روستاهای ناحیه. - افزایش اهمیت تعطیلات خانوادگی در بین طبقات اجتماعی. - گسترش بی‌رویه شهرها و تشدید انواع آلودگی‌ها در محیط‌های شهری. - تمایل سفر به روستاها برای دیدار اقوام، دوستان و آشنایان. 	<ul style="list-style-type: none"> - افزایش قیمت زمین و بورس بازی و دلالتی در سطح ناحیه. - ضعف امکانات سرمایه‌گذاری و پایین بودن اعتبارات عمرانی. - محدود شدن گردشگری به چند روستاها (پلام، یاز، کاکرود). - فقدان عرضه کنندگان خدمات به گردشگران.
تاریخی - فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> - رواج گردشگری مذهبی و فرهنگی و علاقه گردشگران به تاریخ و فرهنگ غنی ناحیه. - ایجاد تعاملات فرهنگی بین ساکنان ناحیه با گردشگران. 	<ul style="list-style-type: none"> - خطر از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی (زبان، آداب و رسوم محلی، مسکن و ...). - آشنایی ساکنان ناحیه با عقاید جدید و شیوه نادرست رفتاری.
کالبدی	<ul style="list-style-type: none"> - تأکید بر احداث جاده رحیم‌آباد - اشکور - قزوین - شروع عملیات احداث سد پلرود. - تمایل گردشگران به ساخت و ساز خانه‌های دوم در ناحیه. - تأکید دولت بر اجرای طرح‌های توسعه فیزیکی روستاها. 	<ul style="list-style-type: none"> - برهم خوردن چهره روستایی ناحیه به دلیل ایجاد و گسترش ساخت خانه‌های دوم. - خطر ایجاد دوگانگی در بافت کالبدی روستاهای ناحیه. - استفاده بدون برنامه و تغییر کاربری اراضی کشاورزی روستاهای - ناحیه.
نهادی - ساختاری	<ul style="list-style-type: none"> - تأکید دولت به گردشگری داخلی و استقبال و حمایت از سرمایه‌گذاری در نواحی مستعد گردشگری - وجود نیروهای متخصص در نزدیکی ناحیه در سطح بخش، شهرستان و استان. - امکان اطلاع رسانی توسط نهادهای دولتی. 	<ul style="list-style-type: none"> - فقدان طرح و برنامه لازم برای گسترش گردشگری در نواحی روستایی. - محدود بودن فعالیتهای بازاریابی و تبلیغات گردشگری در سطوح ناحیه‌ای، منطقه ای و ملی. - خطر تخریب محیط زیست و حیات جانوری و گیاهی در نتیجه فقدان برنامه‌ریزی و مدیریت.

مأخذ: مطالعات نگارندگان، ۱۳۹۰

۳.۵. شناسایی نقاط استراتژیک

بر اساس مدل SWOT، پس از شناسایی و تعیین عوامل مؤثر داخلی (قوت و ضعف) و خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) بر گردشگری ناحیه اشکورات، به منظور شناخت نقاط راهبردی و در نهایت تدوین راهبردها، می‌بایست مدل را کمی کرده و عوامل با بیشترین امتیاز وزنی را از جدول استخراج نمود. با توجه به روش عنوان شده، امتیازات وزنی هر کدام از عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید در جداول (۴) و (۵) ارائه و قابل مشاهده است.

بر اساس جدول (۴) مجموع امتیازات وزنی نقاط قوت، ۳/۵۲ و مجموع امتیازات نقاط ضعف، ۳/۳۲ به دست آمده است. با توجه به اینکه ارقام بدست آمده بالاتر از عدد ۲/۵ (حالت نرمال) می‌باشد، نقاط قوت و ضعف ناحیه اشکورات در زمینه توسعه گردشگری در از اهمیت بالایی برخوردار بوده و میزان اثرگذاری آن بالاست.

جدول (۵) مجموع امتیازات وزنی عوامل مؤثر خارجی بر گردشگری ناحیه اشکورات یعنی فرصت‌ها و تهدیدها را نشان می‌دهد. مجموع امتیازات وزنی فرصت‌ها، ۳/۲۸ و تهدیدها، ۳/۰۸ به دست آمده است. به دلیل اینکه ارقام فوق بالاتر از عدد ۲/۵ (حالت نرمال) می‌باشند، فرصت‌ها و تهدیدها نیز در توسعه گردشگری ناحیه اشکورات از اهمیت قابل توجه‌ای برخوردار بوده، لذا میزان اثرگذاری آنها در سیستم نیز زیاد است

جدول ۴. نتایج بررسی عوامل مؤثر داخلی بر گردشگری ناحیه اشکورات (IFE)

ردیف	وزن	رتبه	امتیاز وزنی	ردیف	وزن	رتبه	امتیاز وزنی
۱	۰/۱	۴	۰/۴	۱	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۲	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۲	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۳	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۳	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۴	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۴	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۵	۰/۰۶	۴	۰/۲۴	۵	۰/۰۸	۴	۰/۳۲
۶	۰/۱	۴	۰/۴	۶	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۷	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۷	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۸	۰/۰۲	۲	۰/۰۴	۸	۰/۰۸	۳	۰/۲۴
۹	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۹	۰/۰۲	۱	۰/۰۲
۱۰	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۱۰	۰/۱	۴	۰/۴
۱۱	۰/۰۴	۲	۰/۰۸	۱۱	۰/۱	۴	۰/۴
۱۲	۰/۰۸	۴	۰/۳۲	۱۲	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
۱۳	۰/۰۶	۳	۰/۱۸	۱۳	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۱۴	۰/۰۲	۱	۰/۰۲	۱۴	۰/۰۶	۳	۰/۱۸
۱۵	۰/۰۶	۴	۰/۲۴	۱۵	۰/۱	۴	۰/۴
۱۶	۰/۰۸	۳	۰/۲۴	۱۶	۰/۰۴	۲	۰/۰۸
جمع	۱	-	۳/۵۲	جمع	۱	-	۳/۳۲

جدول ۵. نتایج بررسی عوامل مؤثر خارجی بر گردشگری ناحیه اشکورات (EFE)

رتبه	وزن	ردیف	تهدیدها (T)	رتبه	وزن	ردیف	فوت‌ها (O)
۴	۰/۱	۱		۲	۰/۰۴	۱	
۴	۰/۰۸	۲		۴	۰/۰۸	۲	
۲	۰/۰۴	۳		۴	۰/۱	۳	
۲	۰/۰۴	۴		۲	۰/۰۴	۴	
۴	۰/۰۸	۵		۳	۰/۰۶	۵	
۲	۰/۰۶	۶		۴	۰/۰۸	۶	
۳	۰/۰۶	۷		۳	۰/۰۶	۷	
۲	۰/۰۶	۸		۳	۰/۰۶	۸	
۱	۰/۰۴	۹		۲	۰/۰۲	۹	
۳	۰/۰۸	۱۰		۳	۰/۰۴	۱۰	
۳	۰/۰۶	۱۱		۲	۰/۰۴	۱۱	
۳	۰/۰۶	۱۲		۴	۰/۰۸	۱۲	
۴	۰/۱	۱۳		۲	۰/۰۴	۱۳	
۳	۰/۰۶	۱۴		۳	۰/۰۶	۱۴	
۳	۰/۰۸	۱۵		۳	۰/۰۴	۱۵	
-	۱	جمع		۴	۰/۰۸	۱۶	
				۴	۰/۰۶	۱۷	
				۲	۰/۰۲	۱۸	
				-	۱	جمع	
					۳/۲۸		

به منظور انتخاب نقاط استراتژیک و با توجه به حدود کل امتیازات که از ۰/۴-۰/۰۲ متغیر است، عواملی که امتیازی بالاتر از میانگین کل امتیازات کسب نموده‌اند یعنی امتیاز وزنی آنها بین ۰/۴-۰/۲ قرار دارد به عنوان نقاط و عوامل استراتژیک تأثیر گذار در توسعه گردشگری ناحیه اشکورات انتخاب شده‌اند. نقاط راهبردی وارد ادامه روند تحلیل SWOT شده (جدول ۶) و راهبردهای چهار گانه زیر از آنها قابل نتیجه‌گیری است:

* استراتژی‌های رقابتی - تهاجمی (SO):

- تأکید بر توسعه طبیعت‌گردی و اکوتوریسم و بهره‌گیری از این جاذبه‌ها با توجه به قابلیت‌های بسیار بالای ناحیه و وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه آنها.
- فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ناحیه اشکورات از طریق شفاف‌سازی سیاست‌های دولت، نحوه اخذ مالیات، پرداخت یارانه، تسهیلات بانکی و ...
- توسعه کمی و کیفی جشنواره‌های (فندق، گل‌گاوزبان) و ورزش‌های بومی - محلی و برگزاری منظم آنها در راستای بهره‌برداری از آنها برای توسعه فعالیت‌های گردشگری ناحیه.

- ایجاد زیرساخت‌های مناسب گردشگری (راه، اماکن اقامتی، پذیرایی و...) و برنامه‌های تبلیغاتی برای جذب بیشتر گردشگران به ناحیه.
- تمرکز فعالیت‌های گردشگری بر بهره‌برداری از منابع و جاذبه‌های موجود و بلا استفاده گردشگری مانند: چشم‌اندازها، ارتفاعات، چشمه‌ها، رودخانه و... به منظور کسب درآمد و ایجاد اشتغال و توسعه پایدار ناحیه.
- اعمال هماهنگی در بین نهادها و بخش مختلف مرتبط، به منظور یکپارچه سازی عملکردهای گردشگری از طریق برگزاری نشست‌ها و بکارگیری تدابیر مدیریتی و امنیتی با حضور متخصصین امر برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، سازمان‌های دولتی، غیر دولتی و مردم محلی.

* استراتژی‌های تنوع بخشی (ST):

- حفظ اراضی کشاورزی (باغ‌ها) و نظارت دقیق بر ساخت و سازهای روستایی به منظور جلوگیری از تخریب اراضی کشاورزی و تبدیل آن به کاربری‌های دیگر (ویلا).
- تقویت و کنترل بیشتر پایگاه‌های حفظ محیط‌زیست و بهره‌گیری از زمینه‌های فعالیتی و درآمدی سازگار با محیط (اکوتوریسم، آگروتوریسم) به منظور جلوگیری از تخریب و آلودگی‌های زیست محیطی ناحیه (رودخانه‌ها، چشمه‌ها، جنگل و...) توسط گردشگران.
- حمایت از بخش خصوصی و تشویق آن جهت مشارکت و سرمایه‌گذاری در طرح‌های توسعه گردشگری در راستای بهره‌گیری از قابلیت‌ها و استعدادهای گردشگری ناحیه.
- توسعه و گسترش توریسم کشاورزی (آگروتوریسم) با توجه به وجود زمینه‌های این نوع از گردشگری (باغ‌های فندق و گل‌گاوزبان در سطح ناحیه).
- تنوع بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای جاذبه‌های طبیعی، انسانی، ویژگی‌های بارز فرهنگی، آداب و رسوم این ناحیه و شرکت در مراسم و جشنواره‌ها به طور فعالانه.
- توسعه و تجهیز مسیرهای گردشگری ناحیه اشکورات و ایجاد و نصب علائم در این مکان‌ها و تهیه دفترچه راهنما برای استفاده بهتر گردشگران از جاذبه‌های ناحیه.
- تأمین امنیت مکان‌های گردشگری ناحیه اشکورات به منظور جلوگیری از بروز تخلفات اجتماعی و سایر تخلفات.

* استراتژی‌های بازنگری (WO):

- بازنگری و تهیه برنامه‌های مناسب و امکان‌پذیر به منظور دفع مناسب زباله و یا بازیافت آنها از طریق توان تحقیقاتی و امکانات اجرایی سازمان‌ها.
- بازنگری و برنامه‌ریزی صحیح به منظور شناسایی، طبقه‌بندی و معرفی علمی و اصولی قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری ناحیه اشکورات با بهره‌گیری و مشارکت نیروهای متخصص، نهادها و سازمان‌های دولتی و مردم منطقه.
- بازنگری و توسعه نهادها و سازمان‌های مرتبط در ناحیه اشکورات برای آموزش ساکنان ناحیه و گردشگران به منظور استفاده بهینه و هدفمند از منابع و اثرات مثبت گردشگری.
- احداث جاده مناسب جهت دسترسی سریع، آسان و ایمن گردشگران به منطقه و یا اصلاح شبکه ارتباطی فعلی.
- تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری در راستای افزایش امکانات و خدمات مورد نیاز برای جذب بیشتر گردشگران و توسعه گردشگری منطقه.
- ضمن بازنگری به نوع و نحوه برنامه‌ریزی و حمایت دولت از نواحی گردشگری، استفاده منطقی از نهادها، قوانین و مقررات حمایتی به منظور توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها، تسهیلات و تجهیزات مختلف گردشگری در ناحیه اشکورات انجام شود.

* استراتژی‌های تدافعی (WT):

- تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت حفظ محیط زیست ناحیه و جلوگیری از تخریب و آلودگی منابع آن و به عبارت دیگر استفاده بهینه از منابع.
- اعمال سیاست‌های نظارتی مناسب به منظور کنترل همه جانبه خرید و فروش اراضی و جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی در روستاهای منطقه از طریق هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های دست‌اندرکار محلی.
- ایجاد برنامه‌های تبلیغاتی، برگزاری سمینارها و نشست‌های توسعه گردشگری توسط مدیران محلی با نهادها و مسئولین مرتبط و کارآفرینان، دعوت از سرمایه‌گذاران و ایجاد تسهیلات و امتیازات ویژه سرمایه‌گذاری در زمینه احداث مجتمع‌های اقامتی، پذیرایی و ...

- ایجاد زیرساخت‌های مناسب (راه، امکانات و خدمات رفاهی و...) از طریق هدایت سرمایه‌گذاری دولتی و اختصاص اعتبارات گردشگری مناسب به منطقه.

- زمینه سازی و تشویق مردم در جهت ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها، تجهیزات و تسهیلات مختلف گردشگری و کسب درآمد از این طریق و نیز استفاده از مشارکت بخش خصوصی در زمینه‌هایی که مردم نمی‌توانند مشارکت و یا سرمایه‌گذاری نمایند.

- ایجاد زمینه‌های لازم به منظور گسترش مشارکت روستائیان منطقه و بخش خصوصی در ایجاد فعالیت‌های نوین گردشگری در روستاهای منطقه.

جدول ۶. ماتریس نهایی تحلیل SWOT و استراتژی‌های چهارگانه

<p>تهدیدها (T)</p> <p>T1. تغییر کاربری اراضی کشاورزی (باغ‌های فندق) به کاربری مسکونی.</p> <p>T2. ایجاد آلودگی‌های زیست محیطی و خطر آلودگی آب - رودخانه (پلرود) و چشمه‌ها توسط گردشگران.</p> <p>T3. ضعف امکانات سرمایه‌گذاری و پایین بودن اعتبارات عمرانی.</p> <p>T4. برهم خوردن چهره روستایی ناحیه به دلیل ایجاد و گسترش ساخت خانه‌های دوم.</p> <p>T5. فقدان طرح و برنامه لازم برای توسعه گردشگری در نواحی - روستایی.</p>	<p>فرصت‌ها (O)</p> <p>O1. افزایش تمایل برای استفاده از طبیعت به منظور تمدد اعصاب.</p> <p>O2. علاقه به سفر و حضور در دامن طبیعت و فضای روستایی منطقه.</p> <p>O3. علاقه‌مندی به ساخت خانه‌های دوم در روستاهای منطقه.</p> <p>O4. تأکید بر احداث جاده رحیم‌آباد - اشکور به قزوین.</p> <p>O5. تأکید دولت به گردشگری داخلی و استقبال و حمایت از سرمایه‌گذاری در مناطق مستعد گردشگری.</p> <p>O6. وجود نیروهای متخصص در نزدیکی ناحیه در سطح بخش، شهرستان و استان.</p>	<p>ماتریس SWOT (شناسایی کلیه استراتژی‌های ممکن)</p>
<p>استراتژی‌های تنوع بخشی (ST):</p> <p>۱. حفظ اراضی کشاورزی (باغ‌ها) و نظارت دقیق بر ساخت و سازهای روستایی به منظور جلوگیری از تخریب اراضی کشاورزی و تبدیل آن به کاربری‌های دیگر (ویلاسازی). (S1T4, S1T6, S1T1).</p> <p>۲. تقویت و کنترل بیشتر پایگاه‌های حفظ محیط‌زیست و بهره‌گیری از زمینه‌های فعالیتی و درآمدی سازگار با محیط (اکوتوریسم، آکروتوریسم) به منظور حفظ محیط زیست و جلوگیری از تخریب و آلودگی‌های زیست محیطی ناحیه (رودخانه‌ها، چشمه‌ها، جنگل و...) توسط گردشگران (S2T2, S3T2, S3T6).</p> <p>۳. حمایت از بخش خصوصی و تشویق آن جهت مشارکت و سرمایه‌گذاری در طرح‌های توسعه گردشگری در راستای بهره‌گیری از قابلیت‌ها و استعدادها (گردشگری منطقه) (S4T6, S4T3).</p> <p>۴. توسعه و گسترش توریسم کشاورزی (آکروتوریسم) با توجه به وجود زمینه‌های این نوع از گردشگری (باغ‌های فندق و گل‌گاوزبان در سطح منطقه) (S5T2, S5T5).</p> <p>۵. تنوع بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای جاذبه‌های طبیعی، انسانی، ویژگی‌های بارز فرهنگی، آداب و رسوم این ناحیه و شرکت در مراسم و جشنواره‌ها به طور فعالانه (S4T5, S5T5).</p> <p>۶. توسعه و تجهیز زیرساخت‌ها در مسیرهای گردشگری ناحیه اشکورات و ایجاد و نصب علائم در این مکان‌ها و تهیه دفترچه راهنما برای استفاده بهتر گردشگران از جاذبه‌های منطقه (S5T5).</p>	<p>استراتژی‌های رقابتی - تهاجمی (SO):</p> <p>۱. تأکید بر توسعه طبیعت گردی و اکوتوریسم و بهره‌گیری از این جاذبه‌ها با توجه به قابلیت‌های بسیار بالای منطقه و وجود مزیت‌های نسبی برای توسعه آنها (S1O1, S1O2, S3O2).</p> <p>۲. فراهم آوردن زمینه‌های مشارکت بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری ناحیه اشکورات از طریق شفاف‌سازی سیاست‌های دولت، نحوه اخذ مالیات، پرداخت یارانه، تسهیلات بانکی و... (S4O1, S4O2, S4O3).</p> <p>۳. توسعه کمی و کیفی جشنواره‌های (فندق، گل‌گاوزبان) و ورزش‌های بومی - محلی و برگزاری منظم آنها در راستای بهره‌برداری از آنها برای توسعه فعالیت‌های گردشگری منطقه (S5O2).</p> <p>۴. ایجاد زیرساخت‌های مناسب گردشگری و برنامه‌های تبلیغاتی برای جذب بیشتر گردشگران به منطقه (S6O3, S6O4).</p> <p>۵. تمرکز فعالیت‌های گردشگری بر بهره‌برداری از منابع و جاذبه‌های موجود و بلااستفاده گردشگری مانند: چشم‌اندازها، ارتفاعات، چشمه‌ها، رودخانه و... به منظور کسب درآمد و ایجاد اشتغال و توسعه پایدار منطقه (S7O1, S7O2, S7O3).</p> <p>۶. اعمال هماهنگی در بین نهادها و بخش مختلف مرتبط، به منظور یکپارچه‌سازی عملکردهای گردشگری از طریق برگزاری نشست‌ها و بکارگیری تدابیر مدیریتی و امنیتی با حضور متخصصین امر برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، سازمان‌های دولتی، غیر دولتی و مردم محلی (S7O5, S7O6, S8O6).</p>	<p>نقاط قوت (S)</p> <p>S1. وجود مناظر و چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد و باغ‌های وسیع و زیبای فندق و گل‌گاوزبان.</p> <p>S2. برخورداری از اقلیم مناسب (بیلابقی) و متنوع.</p> <p>S3. وجود غارها، رودخانه‌ها و چشمه‌های متعدد با جاذبه‌های گوناگون.</p> <p>S4. مستعد بودن منطقه به منظور سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری در جهت استفاده از منابع طبیعی و انسانی و معرفی ناحیه به عنوان قطب مهم گردشگری استان.</p> <p>S5. برگزاری جشنواره‌ها (فندق، گل‌گاوزبان) و ورزش‌های بومی - محلی در منطقه.</p> <p>S6. نزدیکی ناحیه اشکورات به مناطق شهری (رحیم‌آباد، رودسر و...) و دسترسی آسان و سریع به آن.</p> <p>S7. اعتقاد مسئولین به اشتغال‌زایی از طریق توسعه گردشگری به عنوان یکی از مهمترین سازوکارهای مناسب در جهت توسعه پایدار منطقه.</p> <p>S8. تلاش سازمان‌ها و نیروهای امنیتی جهت برقراری نظم و امنیت برای گردشگران.</p>

استراتژی‌های تدافعی (WT):	استراتژی‌های بازنگری (WO):	نقاط ضعف (Weakness)
<p>۱. تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت حفظ محیط زیست ناحیه و جلوگیری از تخریب و آلودگی منابع آن و به عبارت دیگر استفاده بهینه از منابع (W1T1, W1T2).</p> <p>۲. اعمال سیاست‌های نظارتی مناسب به منظور کنترل همه جانبه خرید و فروش اراضی و جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی در روستاهای منطقه از طریق هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های دست اند کار محلی (W1T1, W1T2, W1T4).</p> <p>۳. ایجاد برنامه‌های تبلیغاتی و برگزاری سمینارها و نشست‌های توسعه گردشگری توسط مدیران محلی با نهادها و مسئولین مرتبط و کارآفرینان، دعوت از سرمایه‌گذاران و ایجاد تسهیلات و امتیازات ویژه سرمایه‌گذاری در زمینه احداث مجتمع‌های اقامتی، پذیرایی و ... (W1T5, W2T3, W6T5).</p> <p>۴. ایجاد زیرساخت‌های مناسب (راه، امکانات و خدمات رفاهی و ...) از طریق هدایت سرمایه‌گذاری دولتی و اختصاص اعتبارات گردشگری مناسب به ناحیه (W4T5).</p> <p>۵. زمینه سازی و تشویق مردم در جهت ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها، تجهیزات و تسهیلات مختلف گردشگری و کسب درآمد از این طریق و نیز استفاده از مشارکت بخش خصوصی در زمینه‌هایی که مردم نمی‌توانند مشارکت و یا سرمایه‌گذاری نمایند (W5T5, W5T3).</p> <p>۶. ایجاد زمینه‌های لازم به منظور گسترش مشارکت روستائیان ناحیه و بخش خصوصی در ایجاد فعالیت‌های نوین گردشگری در روستاهای ناحیه (W6T5).</p>	<p>۱. بازنگری و تهیه برنامه مناسب و امکانپذیر به منظور دفع مناسب زباله و یا بازیافت آنها از طریق توان تحقیقاتی و امکانات اجرایی سازمان‌ها (W1O1, W1O2).</p> <p>۲. بازنگری و برنامه‌ریزی صحیح به منظور شناسایی، طبقه بندی و معرفی علمی و اصولی قابلیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری ناحیه اشکورات با بهره‌گیری و مشارکت نیروهای متخصص، نهادها و سازمان‌های دولتی و مردم منطقه (W2O1, W2O2, W2O3).</p> <p>۳. بازنگری و توسعه نهادها و سازمان‌های مرتبط در ناحیه اشکورات برای آموزش ساکنان منطقه و گردشگران به منظور استفاده بهینه و هدفمند از منابع و اثرات مثبت گردشگری (W6O5, W3O6).</p> <p>۴. احداث جاده مناسب جهت دسترسی سریع، آسان و ایمن گردشگران به منطقه و یا اصلاح شبکه ارتباطی فعلی (W4O4, W4O3).</p> <p>۵. تشویق بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری در راستای افزایش امکانات و خدمات مورد نیاز برای جذب بیشتر گردشگران و توسعه گردشگری منطقه (W5O3, W5O5).</p> <p>۶. ضمن بازنگری به نوع و نحوه برنامه‌ریزی و حمایت دولت از نواحی گردشگری، استفاده منطقی از نهادها، قوانین و مقررات حمایتی به منظور توسعه و تجهیز زیر ساخت‌ها، تسهیلات و تجهیزات مختلف گردشگری در ناحیه اشکورات انجام شود (W6O5, W6O4).</p>	<p>W1. عدم جمع‌آوری و دفع مناسب زباله و رهاسازی آن در سطح ناحیه.</p> <p>W2. نبود برنامه و الگوی مناسب برای شناسایی و معرفی جاذبه‌های گردشگری منطقه.</p> <p>W3. عدم وجود نیروی متخصص و آموزش دیده - در زمینه گردشگری در منطقه.</p> <p>W4. ضعف شبکه ارتباطی مناسب جهت دسترسی به منطقه.</p> <p>W5. عدم وجود امکانات و تسهیلات اقامتی، پذیرایی، بهداشتی و خدماتی در سطح منطقه.</p> <p>W6. فقدان الگو و برنامه‌ریزی مناسب برای توسعه گردشگری منطقه.</p>

شکل ۲. انواع جاذبه‌های گردشگری ناحیه اشکوروات

۶. بحث و نتیجه‌گیری

ناحیه اشکوروات به لحاظ برخورداری از شرایط خاص جغرافیایی از قابلیت‌ها و انواع جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی و در نتیجه از زمینه‌های بسیار مناسبی جهت توسعه گردشگری برخوردار است. میزان آگاهی و شناخت از انواع جاذبه‌های گردشگری، فراهم کردن زمینه حضور بیشتر گردشگران و افزایش انگیزه آنان در سفر به منطقه و افزایش ضریب ماندگاری آنها، نقش جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و اقتصادی در توسعه گردشگری، آداب و رسوم و نگرش مثبت مردم ناحیه به گردشگری و گردشگران، نقش مثبت گردشگری در بهبود اوضاع اقتصادی منطقه، نقش زیرساخت‌های گردشگری در توسعه گردشگری و جذب و بیشتر گردشگران، نقش توسعه گردشگری در حفاظت از انواع جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی به لحاظ فعال سازی ناحیه، ایجاد اشتغال، افزایش درآمد، کاهش مهاجرت‌های از نقاط روستائیان منطقه به شهرهای اطراف، نقش مشارکت بخش خصوصی در توسعه گردشگری، راه اندازی سیستم اطلاع رسانی و هدایت گردشگران و ... از جمله مواردی هستند که در توسعه گردشگری مؤثر بوده و در بسیاری از موارد

مذکور ناحیه اشکورات با مشکل مواجه می‌باشد، که جهت توسعه گردشگری در این ناحیه لازم است تجدید نظر در هر یک از آنها به عمل آید که مطالعات میدانی نیز در حد بسیار زیاد به آنها اعتقاد دارند.

تحلیل SWOT به منظور شناسایی و تعیین عوامل موثر داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل تأثیر گذار بیرونی منطقه (فرصت‌ها و تهدیدها) بر توسعه گردشگری ناحیه اشکورات بکار برده شده است. در حقیقت از این روش به عنوان ابزاری جهت شناسایی مسائل استراتژیک و ارائه راهبردها و استراتژی‌های مناسب استفاده گردیده است. در خصوص ناحیه اشکورات با بررسی عوامل داخلی و با وجود ۱۶ مورد نقطه قوت در مقابل ۱۶ مورد نقطه ضعف، می‌توان به این نتیجه رسید که سطح آسیب پذیری در ناحیه مورد مطالعه در سطح متوسط به بالا قرار دارد. در مورد عوامل بیرونی نیز، وجود ۱۸ مورد فرصت در مقابل ۱۵ مورد تهدید حاکی از باز بودن افق‌های توسعه پیش روی ناحیه اشکورات است. نکته حائز اهمیت دیگر این است که از مجموع نقاط استراتژیک استخراج شده که ۲۵ مورد می‌باشد، ۱۷ مورد یعنی ۶۸ درصد ماهیتی کالبدی، نهادی و برنامه‌ریزی داشته که نشان‌دهنده خلاء موجود در حل مسائل عینی مربوط به گردشگری ناحیه اشکورات و توسعه آتی آن است.

با توجه به وجود قابلیت‌ها و انواع جاذبه‌های طبیعی ناحیه اشکورات و علاقه‌مندی گردشگران به طبیعت‌گردی و نیز برخورداری ناحیه از قابلیت‌ها و انواع جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در کنار جاذبه طبیعی، به نظر می‌رسد در صورت فراهم کردن زمینه حضور گردشگران و امکان ماندگاری و افزایش مدت آن می‌توان ضمن توسعه گردشگری، ناحیه اشکورات را به عنوان یکی از محورهای توسعه راهبردی شرق استان گیلان معرفی و از طریق تجهیز امکانات و زیرساخت‌های گردشگری در مناطق روستایی و افزایش اشتغال و درآمد و به دنبال آن ماندگاری جمعیت در سطح ناحیه به توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بخش رحیم‌آباد و شهرستان رودسر کمک نمود. بر این اساس راهکارهای مناسب توسعه گردشگری در ناحیه اشکورات عبارتند از:

۱. تهیه و تدوین طرح جامع گردشگری ناحیه اشکورات با رویکرد شناسایی جامع و دقیق قابلیت‌ها، ظرفیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری در قالب اکوتوریسم، گردشگری روستایی، گردشگری ورزشی، گردشگری شکار و ...

۲. شناسایی و معرفی جاذبه‌های مختلف گردشگری ناحیه اشکورات از طریق تدوین کتابها، مجلات و راهنمای گردشگری و راه اندازی سیستم‌های اطلاع رسانی و هدایت و راهنمایی گردشگران و بهره‌برداری بهینه و هدفمند از آنها در جهت ایجاد اشتغال و افزایش درآمد روستاییان ناحیه.

۳. توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی و انسانی ناحیه اشکورات با توجه به ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و محیطی ناحیه در راستای جذب بیشتر گردشگران و توسعه پایدار گردشگری.
۴. حفاظت، مراقبت و ساماندهی جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و فرهنگی ناحیه و ایجاد دسترسی‌های مناسب به هر یک از آنها همراه با احداث شبکه دسترسی مناسب، افزایش کمی و کیفی واحدهای پذیرایی و اقامتگاه‌های مناسب برای گردشگران.
۵. اختصاص اعتبارات دولتی با توجه به اهمیت توسعه گردشگری در ناحیه مورد مطالعه و تلاش برای فراهم کردن زمینه مشارکت بخش خصوصی و بویژه مشارکت ساکنان ناحیه و بخش در قالب تعاونی‌های توسعه گردشگری.
۶. افزایش میزان آگاهی ساکنان ناحیه از طریق آموزش همگانی و فراهم کردن زمینه فعال سازی گردشگری و فرهنگ سازی در سطح ناحیه.
۷. آموزش نیروی انسانی شاغل در بخش گردشگری و راه اندازی پایگاه‌های اینترنتی ویژه به منظور معرفی قابلیت‌ها و انواع جاذبه‌های گردشگری ناحیه با تأکید بر راه اندازی سیستم گردشگری الکترونیکی (E-T)^۱.
۸. تهیه و اجرای طرح‌های کالبدی با رویکرد روستاهای هدف گردشگری برای روستاهای ناحیه و ساماندهی بازساخت کالبدی - فضایی روستاها به منظور امکان ماندگاری بیشتر گردشگران در آنها.

منابع و مأخذ:

۱. افراخته، ح. ۱۳۸۷. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های روستایی. انتشارات گنج هنر. ۱۲۵.
۲. رکن‌الدین افتخاری، ع.، مهدوی، د. ۱۳۸۵. راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWot. دهستان لواسان کوچک. فصل‌نامه مدرس علوم انسانی دوره ده. شماره دوم. ۵۳-۷۴.
۳. پاپلی یزدی، م.ح.، سقایی، م. ۱۳۸۸. گردشگری (ماهیت و مفاهیم). انتشارات سمت. ۱۹-۱۲.
۴. خاکی، ا.، میرعنایت، ن. ۱۳۸۶. اکوتوریسم و ژئوتوریسم جزیره قشم دروازه ورود به اکوتوریسم و ژئوتوریسم ایران. دومین همایش جغرافیا و قرن بیست و یکم. اصفهان. دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. ۳۸۷.
۵. رحمانی، ب.، شمس، م.، حاتمی‌فر، س. ۱۳۸۹. امکان‌سنجی توسعه پایدار گردشگری در شهر ملایر با استفاده از مدل SWot. فصل‌نامه جغرافیا و مطالعات محیطی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. سال اول. شماره ۳. ۱۳.
۶. رضایی، پ.، رحمانی، و. ۱۳۸۶. ارائه راهکارهای مناسب برای برنامه‌ریزی صنعت توریسم در روستاهای ساحلی شهرستان نور. فصل‌نامه علمی- پژوهشی چشم انداز جغرافیایی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت. سال دوم. شماره ۵. ۵۰.
۷. رضوانی، م. ۱۳۸۲. تحلیل روند ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شمال تهران). مجله پژوهش‌های جغرافیایی. مؤسسه جغرافیا. دانشگاه تهران. شماره ۴۵. ۵۹.
۸. _____ ۱۳۸۷. توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار. انتشارات دانشگاه تهران. ۲۰۳.
۹. زاهدی، ش. ۱۳۸۵. مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار. چاپ اول. انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی. ۴.
۱۰. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان گیلان. ۱۳۸۳. نقشه آبادیهای استان گیلان. معاونت آمار و اطلاعات. ۲۲.
۱۱. شارپلی، ج. ۱۳۸۰. گردشگری روستایی. مترجمین رحمت الله نشی زاده و فاطمه نصیری. نشر منشی. ۱.
۱۲. علیزاده، ک. ۱۳۸۲. اثرات حضورگردشگران بر منابع زیست محیطی. مجله پژوهش‌های جغرافیایی. مؤسسه جغرافیا، دانشگاه تهران. سال سی و پنجم. شماره ۴۴. ۵۵.

۱۳. کارگر، ب. ۱۳۸۶. جغرافیا و توسعه گردشگری. نشریه علمی فنی سپهر. سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح. دورشانزدهم. شماره ۶۲. ۴۴.
۱۴. کردوانی، پ.، پوررمضان، ع. ۱۳۸۲. بررسی مسائل کشت فندق و اثرات اقتصادی - اجتماعی آن در منطقه اشکورات شهرستان رودسر. مجله پژوهش‌های جغرافیایی. مؤسسه جغرافیا. دانشگاه تهران. سال سی و پنجم. شماره ۴۵. ۲۸.
۱۵. مرکز آمار ایران. ۱۳۸۶. سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۸۵. فرهنگ آبادی‌های شهرستان رودسر.
۱۶. معاونت برنامه‌ریزی استان گیلان. ۱۳۸۶. فرهنگ آبادیهای شهرستان رودسر. ۶۲.
۱۷. _____ . ۱۳۸۸. سالنامه آماری استان گیلان. ۲۵.
۱۸. مطالعات میدانی نگارندگان. ۱۳۸۹.
۱۹. مولائی هاشجین ن.، ملک پور هاشجین، س. ۱۳۸۴. قابلیت‌ها و جاذبه‌های توریسم روستایی - عشایری در ناحیه تالش. مجله محیط زیست. پژوهشکده محیط زیست جهاد دانشگاهی. ۱۱۳.
۲۰. مهدوی حاجیلویی، م.، قدیری معصوم، م.، سنایی، م. ۱۳۸۷، نقش و تأثیر خانه‌های دوم بر ساختار اقتصادی - اجتماعی ناحیه کلاردشت. مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی. سال چهارم. شماره ۶۵. ۱۹-۲۰.
۲۱. نسترن، م.، هوشمندفر، س. ۱۳۸۹. برنامه‌ریزی استراتژیک جهت ساماندهی قسمتی از بافت فرسوده شهر ارومیه. فصل‌نامه جغرافیا و مطالعات محیطی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد. سال اول. شماره ۳. ۶۵.
۲۲. هریسون، ج.، کارون، ج. ۱۳۸۶. مدیریت استراتژیک. ترجمه دکتر بهروز قاسمی. انتشارات هیأت. ۷۵-۷۴.